

E - BULLETIN

SLOVENSKÝ INŠTITÚT V PRAHE

Apríl 2024 | Výstava BALADY O POLIACH A HORÁCH, Andrej Haršány, Rastislav Podoba, Tomáš Zemla.

LITERATÚRA

ROK LITERATÚRY A TANEČNÉHO UMENIA

FOKUS NA SÚČASNÚ SLOVENSKÚ LITERATÚRU - celoročný cyklus prezentácie kníh finalistov literárnej ceny Anasoft litera

DUŠO MARTINČOK – NIEKTO SA NÁJDE

Host: Dušo Martinčok

Moderuje: Jakub Pavlovský

24. 4. o 19:00 | Slovenský inštitút v Prahe, Hyberská 1, Praha 1

V apríli sa v rámci celoročného literárneho cyklu s názvom *Fokus na súčasnú slovenskú literatúru*, ktorý usporadúva Slovenský inštitút v Prahe v spolupráci so Slovenským literárnym centrom, predstaví ako ďalší z minuloročných finalistov prestížneho literárneho ocenenia Anasoft litera Dušo Martinčok, ktorý bol nominovaný za zbierku poviedok *Nieкто sa nájde*. Autorské čítanie bude tentokrát spojené s premietaním krátkych filmov z Ateliéru filmovej a televíznej réžie Vysokkej školy múzických umení v Bratislave, kde študenti a študentky adaptovali vybrané Martinčokove poviedky pod pedagogickým vedením Evy Borušovičovej.

Autor Dušo Martinčok | Foto: SLC

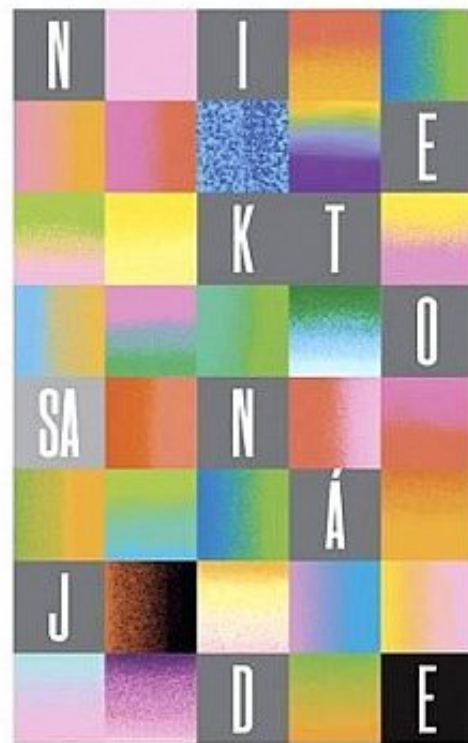
Nieko sa nájde

Nosnými témami knihy *Nieko sa nájde* sú susedia, vzťahy medzigeneračnosť a inakosť. Martinčokov debut pozostáva z desiatich poviedok tematicky prepojených spoločným dejiskom, ktorým je bytový dom v bratislavskom Starom Meste, kam sa v prvej poviedke nasťahuje spolu s otcom sedemročný Oliver. V novej životnej situácii, kedy sa chlapec snaží vysporiadať s osamelosťou a nedostatkom záujmu okolia, nájde oporu v priateľstve so susedkou dôchodkyňou.

Hoci každá poviedka sa upriamuje na inú postavu z prostredia bytovky, niektoré sa v textoch objavujú opakovane – napríklad Oliver, ktorý v knihe postupne dospieva. Príbehy odzrkadľujú ľudskú zraniteľnosť, predovšetkým prostredníctvom rôznych problémových životných situácií, akými je napríklad rozpad vzťahu, rozvod rodičov, starnutie, neopätovanie ľúbostných citov či vlastný nesúlad s očakávaniami okolia.

Obyvatelia bytovky by boli najradšej ostrovmi sami pre seba, ale to sa nedá. Majú priveľa spoločného – schody, stúpačky, dieru v streche. Zdieľajú spomienky, počujú svoje kýchnutia, nadávky, vzdychy pri milovaní. Spája ich dom, v ktorom žijú.

Dušo Martinčok (*1975) pochádza z Košíc. Ako vyštudovaný právnik sa začal venovať prekladu a v súčasnosti pôsobí ako lingvista na Súdnom dvore Európskej únie. Žije striedavo v Luxemburgu, Košiciach a Bratislave, kde sa v minulosti venoval komunitným projektom zameraným na vytváranie medzigeneračného dialógu a prácu so staršími ľuďmi. V projekte *Susedia na dvore* rozvíjal medziludské vzťahy v susedstvách organizovaním komunitných stretnutí a rôznych aktivít. Okrem toho tiež viedol festival *Old's Cool Bratislava*. S kamarátkami a kamarátmi založil občianske združenie *Zrejme*, ktoré vzniklo v súvislosti so zrušením stacionára pre seniorov a seniorky na Záhrebskej ulici v Bratislave. O tomto stacionári a jeho obyvateľoch napísal spolu s Táňou Sedlákovou knihu s názvom *Záhrebská*, ktorá vyšla v roku 2018. Zbierka poviedok *Nieko sa nájde*, ktorú vydalo občianske združenie *Zrejme* v roku 2022, je jeho prozaickým debutom a Dušo Martinčok si za ňu okrem nominácie na Anasoft litera 2023 vyslúžil tiež nomináciu na Cenu Nadácie Tatra banky za umenie za rok 2023 v kategórii literatúry a získal študentskú Cenu René 2023.

zrejme

Dušo Martinčok

Obálka knihy *Nieko sa nájde* | Foto: SLC

Pripravili:

Slovenský inštitút v Prahe v spolupráci so Slovenským literárnym centrom,
1. Podzemným antikvariátom a časopisom TVAR

JAROSLAV HAŠEK A SLOVENSKO ALEBO AKO CHUTÍ OVCA V ŽINČICI

Stretnutie s autorom a prvé české uvedenie knihy, ktorá mapuje vzťah Jaroslava Haška k Slovensku.

17. 4. 2024 o 17:00 | Slovenský inštitút v Prahe, Hybernská 1, Praha 1

Slovenský inštitút v Prahe v rámci *Roku slovenskej literatúry a tanečného umenia 2024* pozýva na prezentáciu publikácie *Jaroslav Hašek a Slovensko alebo Ako chutí ovca v žinčici*, za účasti členov Medzinárodnej spoločnosti Jaroslava Haška – autora publikácie Igora Váleka, vnuka Jaroslava Haška Richarda Haška, publicistu a spisovateľa Františka Cingera, filozofa a vysokoškolského pedagóga Jaroslava Novotného, vedúceho Literárneho archívu PNP Tomáša Pavlíčka a vydavateľky Ľubice Murínovej.

Foto: Igor Válek

Viete, že slávny český spisovateľ a humorista Jaroslav Hašek, tvorca legendárnej postavy dobrého vojaka Švejka, mal veľmi blízke vzťahy k dnešnému Slovensku?

Kniha Igora Váleka, ktorá vyšla v roku 2023 vo vydavateľstve A-Knihy, rozpráva o troch prázdninových cestách po vtedajších „Uhrách“, ktoré budúci slávny spisovateľ uskutočnil na prelome storočí – v rokoch 1900 až 1902 – s bratom a priateľmi, vtedy ešte ako mladý študent a neskôr čerstvý absolvent obchodnej akadémie.

Kniha *Jaroslav Hašek a Slovensko* vzdáva hold autorovi svetoznámeho románu *Dobrý vojak Švejk* a zároveň pozýva čitateľstvo, aby spolu s Haškom precestovalo Slovensko, podobne ako on počas svojich pobytov. Hašek navštívil a dôverne spoznal podjavorinský kraj, stredné Považie, Ponitrie, Turiec, Liptov, Spiš, Oravu, Pohronie, Ponitrie, Podpoľanie aj Gemer, pričom stretol mnohé osobnosti, napríklad E. Maróthy-Šoltésovú a T. Vansovú, zakladateľa slovenskej muzeológie A. Kmeťa, tolstojovca D. Makovického či maliarov E. Pacovského a J. Augustu.

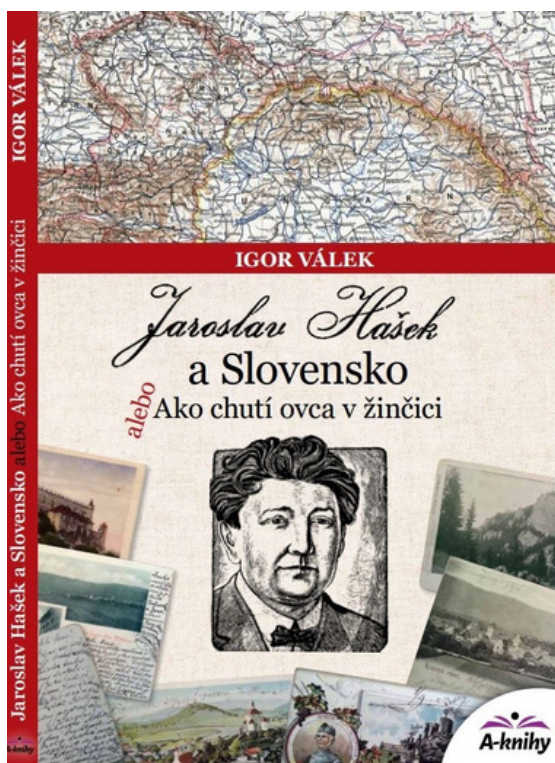

Foto: Igor Válek

Publikácia je koncipovaná ako koláž či „literárna esej“ zložená z viacerých žánrov, ktorých základom je Haškova korešpondencia (vrátane autentických pohľadníc, ktoré posielal zo Slovenska do Prahy) a jeho krátke prózy o Slovensku. Tie Igor Válek dopĺňa o stručné informácie o lokalitách, ktoré Hašek na Slovensku navštívil a o svoje súčasných reportáže, ktoré dotvárajú pôsobivý obraz o nezvyčajnej osobnosti výnimočného spisovateľa, ako aj o dobovom kontexte, v ktorom žil a pôsobil.

Práve na cestách po území dnešného Slovenska zbieral Hašek prvé životné aj spisovateľské skúsenosti a svoje cestovateľské zážitky publikoval v raných poviedkach a črtách. Zo Slovenska pochádza vôbec prvý Haškov publikovaný text – fejtón o jarmoku a krčmovej bitke v Brodskom, no čerpal tam aj inšpiráciu pre postavu samotného Švejka.

Igor Válek (*1967) je básnik, redaktor a publicista. Je členom Mezinárodní společnosti Jaroslava Haška, v rámci ktorej sa dlhodobo venuje českému humoristovi a jeho slovenským vzťahom, o ktorých už v roku 2003 napísal knihu *Haškovi v pětách*. Od roku 1987 pôsobí v Matici slovenskej, bol redaktorom mesačníka *Knihnice a informácie*, neskôr redaktorom a zástupcom šéfredaktora *Slovenských národných novín* a od roku 2014 je šéfredaktorom magazínu *Slovensko*.

Ako básnik publikoval svoju tvorbu v rôznych časopisoch a vydal zbierky *Namiesto piesne* (2000), *Korene a úlomky* (2007), ale tiež spomienkové črty Tida J. Gašpara *Starinské nezábudky* (1993), mozaiku zo života a diela spisovateľa Ladislava Pašku *Fragmenty desaťročí* (1998), *Najkrajšie rozprávky Pavla Dobšinskeho o zlato* (2004) či výber z poézie J. Kráľa *Jarná pieseň* (2006).

Okrem toho sa venuje kultúrnej publicistike a recenzistike. Zostavil *Pamätnicu Roka Ľudovíta Štúra* (2007, s O. Pavúkovou), spracoval príručky *Malý lexikón literárnych diel* (2002) a *Malý lexikón kultúrnych pamiatok* (2004). V roku 2013 vydal knižku *Nebojsa! a iné HOROR rozprávky*, roku 2015 *Povesti o slovenských liečivých prameňoch a kúpeľoch*.

Súčasťou literárneho večera bude možnosť zakúpiť si publikáciu za špeciálnu cenu a získať tiež osobné venovanie autora.

Pripravili:

Slovenský inštitút v Prahe a Medzinárodná spoločnosť Jaroslava Haška.

SCÉNICKÉ UMENIE

FESTIVAL NOVÁ KOMEDIE

Tohtoročný festival *Nová komedie* v pražskom Divadle Komédie hostí až tri slovenské inscenácie v rámci tretieho ročníka medzinárodného festivalu mladých tvorcov. Festival uvedie výber z nemeckého, maďarského, poľského a slovenského divadla, no tešiť sa môžete aj na debaty s inscenátormi po predstaveniach, koncert či výstavu.

Slovensko budú v programe zastupovať Bábkové divadlo Žilina, ktoré predstaví inscenáciu s prvkami live-cinema pre celú rodinu, a oceňované bratislavské Divadlo Petra Mankoveckého s dvomi inscenáciami.

BÁBKOVÉ DIVADLO ŽILINA: A AKO ANTARKTÍDA

Inscenácia pre deti od 7 rokov zavedie divákov na Antarktický kontinent – prázdny priestor, ktorému vládne namiesto ľudskej bytosti ukrutná zima.

5. 4. 2024 o 18:00 | Divadlo Komédie, Jungmannova 15/1, Praha 1

Foto: mestskadivadlaprazska.cz

Antarktída je jediný kúsok sveta, ktorý nepatrí nikomu, nevlastní ho žiaden človek ani žiadna mocnosť. Je to ukážkový príklad dohody medzi všetkými jestvujúcimi krajinami a symbol toho, že nad všetkými nerovnosťami dokáže zvíťaziť neutíchajúca túžba spoznávať svet, chrániť ho a uvedomovať si, že rovnováha medzi človekom a prírodou je krehká. Spoznajte úžasné tajomstvá planéty Zem prostredníctvom divadelného lexikónu.

Scenár a réžia: Jakub Maksymov

Dramaturgia a preklad: Matej Truban

Scénografia, bábky a kostýmy: Olga Ziębińska

Hudba a sound design: Lazar Novkov

Hrajú: Anna Homolka-Čitbajová, Barbora Juríčková, Miroslava Mravcová, Bibiána Tarasovičová

Vstupenky si môžete zakúpiť na tomto [odkaze](#).

DIVADLO PETRA MANKOVECKÉHO, BRATISLAVA: DEŇ OPRIČNÍKA

Krajina izolovaná od zvyšku sveta na ceste späť do minulosti a barbarstva. Jazyk a myslenie zo 16. storočia v kombinácii s modernou technológiou a ruským nacionalizmom.

8. 4. 2024 o 19:30 | Divadlo Komédie, Jungmannova 15/1, Praha 1

Rusko v roku 2027. Znovunastolená vláda cára a jeho osobnej polície nazývanej opričnina. Opričníci v červených mercedesoch a metalových kabátoch. Metal na javisku, Sorokinov sarkazmus a slovanský rap. Čo sa deje s tými, ktorí sa pre ideu vlastnej výnimočnosti dobrovoľne vzdávajú slobody a nechávajú sa znásilňovať mocnými?

Vladimír Sorokin v roku 2006 napísal dystopickú predstavu o budúcnosti Ruska. Zobrazuje ju prostredníctvom rozhovoru radového člena znovuzrodenej opričniny Andreja Daniloviča Komjagu, ktorý prežíva jeden bežný deň až nebezpečne sa podobajúci súčasnosti.

V roku 1565 si cár Ivan IV. Hrozný vybral na svoju osobnú ochranu tisíc strážcov – opričníkov. Ich úlohou bolo bojovať proti mocenským snahám bojarsko-kniežacej aristokracie, udržiavať absolutistickú moc panovníka, a predovšetkým odstraňovať všetkých „zradcov“, teda nepriateľov Ivana Hrozného. V podstate mali funkciu tajnej polície – pátrali po oných zradcoch, vypočúvali ich, mučili a popravovali.

Po predstavení bude nasledovať diskusia.

Vstupenky si môžete zakúpiť na tomto [odkaze](#).

DIVADLO PETRA MANKOVECKÉHO, BRATISLAVA: PREDVÁDZAČI

9. 4. 2024 o 19:30 | Divadlo Komédie, Jungmannova 15/1, Praha 1

Smrť je definitívna. Mysleli si, až kým nezomrel ich kamarát Emil. Od toho okamihu je smrť novým členom partie a chce prekvapiť, zaskočiť, rozosmiať, zaujať. Napríklad možnosťou žiť naďalej vo virtuálnom priestore.

Sú generáciou, ktorá odchádza inak a smúti inak. Majú vlastné pravidlá a posmrtné rituály. Vedia sa dokonale pripraviť a dokonale žiaľiť. Zdanlivé pochopenie nachádzajú na svojom profile. Zvládajú spievať, plávať, tancovať, konverzovať a nezapať do davu. Skutočná blízkosť ich však zaskočí. Všetko je v pohľade tasmánskeho vlka.

Vstupenky si môžete zakúpiť na tomto [odkaze](#).

Pripravili:

Městská divadla pražská v spolupráci so Slovenským inštitútom v Prahe

VIZUÁLNE UMENIE

BALADY O POLIACH A HORÁCH

Výstava troch súčasných slovenských vizuálnych umelcov v kurátorskej koncepcii českého kurátora a galeristu Jana Čejku.

29. 2. – 11. 4. 2024 | Slovenský inštitút v Prahe, Hybernská 1

Foto: Slovenský inštitút v Prahe

Balady o poliach a horách predstavujú diela troch výrazných slovenských umelcov spätých s krajinou: sochára **Andreja Haršányho** a maliarov **Rastislava Podobu** a **Tomáša Žemlu**. Autorov, ktorí sú umelci domova. Ich domov však nemá strechu alebo kľúč. Nie je adresou. Je to oveľa rozmanitejšie útočisko, o ktorom sa vyjadrujú pomocou krajiny.

Tú vnímajú v silnom previazaní s človekom. Je krajinou kultúrnou, zažívajúcou dlhoročné premeny spôsobené ľudskou činnosťou. Úprimne sa vyjadrujú o ďalekosiahlych premenách kolektívneho prostredia, či už prírodného alebo duchovného. Konkrétne zaznamenávajú poľnohospodárske oblasti Podunajskej nížiny a podhorí Malých aj Bielych Karpát alebo skrotenu divočinu na úpätiach Malej aj Veľkej Fatry či Nízkyh a Vysokých Tatier.

Slovensko nereprezentujú ako z turistického sprievodcu. Ukazujú pohľad, ktorý si človek musí odžiť a ich diela nakoniec zďaleka nie sú len o poliach a horách. Sú plné slovenskej minulosti. Nečakaných síl všedného okamihu. Pominuteľnosti dokonca zdanlivo nemenných miest, akými sú národné parky či rezervácie. Symbolov a ďalších krás, ktoré môže sprostredkovať len ten, kto v krajinách vyrastal, športuje v nich či sa v nich jednoducho dnes a denne prechádza. Ten, kto je voči nim pozorný, trpezlivý, vníma oveľa viac ich jedinečnosť, nepocituje k nim ľahostajnosť a prijme ich za súčasť svojho domova.

Andrej Haršány (*1984) je ako poľnohospodár spätý s poľami (sám vlastní malú vinicu) a ako horolezec s horami. Má teda blízko k obom vystavujúcim, no na rozdiel od nich pracuje s prírodninami priamo. Vytvára sochy z dreva, kameňov či kože. Niektoré materiály na tvorbu si zháňa v prírode na vlastnú päsť. Neustále vyhľadáva prírodniny takých tvarov, že ich pre výsledné zhotovenie diela stačí len očistiť a ľahko opracovať. Aj túlanie sa krajinou je teda u neho tvorbou a príroda mu v tvorivej práci výrazne asistuje.

Málokedy vytvára diela len tak. Pri výstavách sa zoznamuje s priestorom a obvykle do neho tvorí aspoň časť sôch na mieru. V prírode tiež nachádza lokality, do ktorých umiestňuje svoje sochy. Krása a tvar samotného materiálu sú úplne zásadné pre jeho prvotnú myšlienku a celkovo potom vníma prírodu v prelínaní s človekom.

Dialektika človek-príroda u Andreja Haršányho mizne. V prírodninách vidí figurálne torzá. Jeho sochy sú metamorfózami tel, metaforami ľudského konania, ktoré sú si podobné s tými z pohanskej mytológie alebo biblických alegórií. V jeho dielach sa človek vracia späť ku koreňom a príroda sa stáva súčasťou duchovného, symbolického nazerania na všetok okolitý svet.

Z biografie:

- Sochár, ale tiež site-specific umelec.
- Vyštudoval masmediálnu komunikáciu na Univerzite Cyrila a Metoda v Trnave. Potom absolvoval Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave, kde bol žiakom Antona Čierneho v jeho ateliéri priestorovej komunikácie. Nakoniec absolvoval stáž na University of Plymouth v Anglicku.
- Zameriava sa na figurálne sochárstvo s dôrazom na tvaroslovie použitých prírodnín, ktoré často získava pri potulkách poľami a horami.
- Spracováva najmä drevo a kameň. V posledných štyroch rokoch ho tiež zaujíma ako tvorivý materiál koža.
- Seba ako autora zámerne vo svojich dielach minimalizuje. O to viac necháva vyniknúť tvorivú stránku prírody.
- Do tvorby tiež profiluje svoje duchovné založenie.
- Venuje sa aj priestorovým intervenciám. Stojí napríklad za osadením dvoch nadživotných figúr na ochodzu bratislavského mosta SNP.
- V poslednej dobe vystavoval v rámci:
 - *Tortura Natura*, Malý Berlín, Trnava, 2024
 - *Earth Song* (s Tomášom Žemlom), White & Weiss Gallery, Bratislava, 2023
 - *Zbytočná revolúcia* (s Tomášom Žemlom), UFFO, Trutnov, 2022
- Tvorí a žije v Borovej neďaleko Trnavy.

Rastislav Podoba (*1975) žije, učí a tvorí v Banskej Bystrici, vo vstupnej bráne do hôr. A práve hory a lesy sú ústredným motívom jeho života, hoci spracováva napríklad aj mestskú alebo tiež nížinnú krajinu. Hory vníma ako určitý protipól k ľudským sídlam. Kopce v jeho obrazoch sú síce pretkané cestami, zasiahnuté ťažbou a sú tiež rozparcelované, no zároveň stále vzdorujú vznešenosťou, obdivným odporom, úplnému ovládnutiu človekom.

Rastislav Podoba toto napätie sleduje z blízkosti plenéristu, hoci maľuje v ateliéri. Miesta, ktoré zachytáva, totiž často pozná osobne. Pri pobyte v nich si navyše všíma aj tie najjemnejšie detaily, predovšetkým textúry prírodnín.

A tak keď sa vráti do ateliéru a vezme do rúk najrôznejšie satelitné a iné snímky, môže ich porovnávať a kombinovať s vlastnou skúsenosťou. V jeho obrazoch sa tak miešajú najrôznejšie maliarske tvorivé prístupy. Na jednej strane jeho maľba pôsobí prepočítane a konštruovane ako najrôznejšie vedecké snímky. Na stranu druhú je voči prírode v zachytenej oblasti autentická, rešpektuje tamojšie tvaroslovie, materiálnosť, živelnosť. Je to maľba hutná, vrstevnatá a hoci je silne expresívna, vidno za ňou strávený čas.

V zobrazených krajinách potom čas plynie tiež. Nie sú to obrazy okamihu. Sú časozberom ľudskej činnosti. Rastislav Podoba v krajinách zachytáva, ako jeden domov mizne a neviditeľne, v dlhodobom intervale, pomaly vzniká iný. Zachytáva proces zdomácnovania.

Z biografie:

- Maliar, grafik, pedagóg.
- Vyštudoval Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave, Ateliér Vladimíra Popoviča a Rudolfa Sikoru.
- Aktuálne pedagogicky vedie Otvorený ateliér maľby na Katedre maľby na Fakulte výtvarných umení Akadémie umenia v Banskej Bystrici.
- Zameriava sa na zachytenie krajiny najmä slovenských hornatých oblastí.
- Jeho maľba je charakteristická vrstevnatosťou až pastóznosťou a bohatosťou tvorivých prostriedkov.
- Okrem maľby sa venuje aj grafike a ilustrácii.
- Jeho tvorba je súčasťou mnohých štátnych zbierok, napríklad: Slovenská národná galéria, Nitrianska galéria, Stredoslovenská galéria. Tiež je v mnohých významných súkromných zbierkach.
- Je laureátom nadácie NOVUM za rok 2023.
- Trikrát bol finalistom VÚB maľby.
- Na Slovensku vystavoval vo väčšine renomovaných galérií, napríklad:
 - *Landscan*, Galéria Schemnitz, Banská Štiavnica, 2020
 - *Lumpenature*, SODA Gallery, Bratislava 2019
 - *Cyklus*, Východoslovenská galéria, Košice, 2016
 - *One-man-show*, Kubikgallery, Porto, 2010
- Tvorí a žije v Banskej Bystrici.

Tomáš Zemla (*1984) pochádza z rodiny poľnohospodárov. Je doma medzi poľami pri Trnave. Pozná dobre ich premeny aj jednotlivé plodiny. Pozná aj ťažkú prácu, ktorá sa k poľnohospodárskemu životu viaže. Prostredie poľí sa teda prirodzene stalo základom jeho tvorivého jazyka a presiaklo nielen do jeho obvyklých námetov, ale aj do samotnej maliarskej techniky – čiarkovania.

Používa tisíce čiarok v prísne pravidelných radoch a sklone. Nanáša ich navyše v niekoľkých vrstvách, z čoho vznikajú unikátne farebné súhry.

Čiarkami potom neimituje iba štruktúru prírodnín (napríklad práve obilnín), ale sleduje napr. aj farbu svetla danej dennej hodiny či ročného obdobia. Rovnako nimi vypovedá o usilovnosti, disciplíne a rutine, ktorá je ľuďom v tejto oblasti vlastná. Aj napriek všetkej prácnosti sú však jeho obrazy pozoruhodne pokojné. Akoby poľné krajiny ponúkali skrz svoje usporiadanie až akýsi duchovný zážitok.

V neposlednom rade mu ide aj o poznanie všetkých zákutí jeho domoviny. A tak jeho pozornosť zaujali okrem iného remízky. Malé uzavreté svety, ktoré si naprieč nekonečnými lánmi sem a tam nájdu svoje miesto. Zatiaľ čo na poliach rastie všetko podľa striktné zabehnutých kolají (traktora), v remízkach to pripomína džungľu. Sú poliam tým najlepším protikladom. Poriadok tam človek nenájde. Často do nich nevedie ani žiadna cesta. O to viac to v nich ale žije. Sú útočiskom pre faunu aj flóru podobne ako pre človeka dedinský dom a prelínajú sa v nich všetky fázy života.

Z biografie:

- Maliar, grafik, fotograf a pedagóg.
- Vyštudoval Univerzitu Konštantína Filozofa v Nitre, Katedru umenia pod vedením Jozefa Bausa a Viliama Lovišku.
- Zameriava sa na zachytenie krajiny najmä Trnavského kraja.
- Hoci vychádza z krajiny, približuje sa až k abstraktnej tvorbe. Blízky je mu predovšetkým minimalizmus.
- Od roku 2011 tvorí technikou vrstevnatého čiarkovania, ktorú sám vyvinul a naďalej skúma jej limity.
- Okrem maľby sa zaoberá aj grafikou a sochou. Baví ho najmä lept a práca s ručným papierom.
- Má za sebou cez dvadsať grafických medzinárodných bienále (od Kanady po Japonsko) a dva workshopy v čínskom grafickom centre Guanlan.
- Okrem niekoľkých grafických cien získal prestížne štipendium od Pollock Krasner Foundation.
- V Čechách a na Slovensku vystavuje hlavne v posledných piatich rokoch.
- Jeho práce boli vystavené napríklad v rámci:
 - *Earth Song* (s Andrejom Haršánym), White & Weiss Gallery, Bratislava, 2023
 - *Field*, Danubiana, Bratislava-Čunovo, 2022
 - *Cezpoľné sonáty*, Galéria Petr Novotný, Praha, 2022
 - *do-poli/na-poli*, Galéria M. A. Bazovského, Trenčín, 2020
- Tvorí a žije v Spačincoch neďaleko Trnavy.

VÝSTAVA HEROINES: MOJA OSOBNÁ ŽENSKÁ HRDINKA

Súčasná tvorba deviatich slovenských umelkýň v kurátorskej koncepcii Kataríny Bálež Janákovéj.

25. 4. – 31. 5. 2024 | Slovenský inštitút v Prahe, Hybernská 1

Vystavujúce autorky:

Tero Abaffy, Lucia Dovičáková, Jana Farmanová, Svetlana Fialová, Silvia Krivošíková, Dominika Kováčiková, Margaréta Petržalová, Martina Rötlingová, Ivana Šáteková

Heroines: My personal female hero

V našich životoch nás inšpiruje a fascinuje mnoho žien. Ktorá je však tá, ktorú obdivujete najviac? Kto je pre Vás hrdinka, ktorá podľa Vás ide tú povestnú „extra míľu“, nezľakne sa života napriek prekážkam a ťažkostiam a je pre Vás obdivuhodná? Matka samoživiteľka? Vedkyňa, ktorá vymyslela liek, ktorý zachráni veľa ľudí? Žena so všetkými nárokmi, ktoré na ňu kladú spoločnosť a svet? Každá z výtvarníčok našej strednej, mladej a najmladšej generácie prináša pohľad na svoju osobnú hrdinku, na prototyp ženy, ktorú obdivuje a ktorú vo svojich výtvarných dielach priamo alebo metaforicky zobrazuje, a tak pracuje s témami, ktorými si sama prechádzala a s ktorými sa vďaka umeniu a tvorbe vyrovnáva.

Skupinová výstava *HEROINES* s podtitulom *Moja osobná ženská hrdinka* predstavuje rôzne príbehy osobných hrdiniek vyrozprávané slovenskými výtvarníčkami naprieč viacerými generáciami slovenskej súčasnej malby. Ženy – výtvarníčky prostredníctvom svojich umeleckých diel predstavujú príbehy žien, ktoré obdivujú, analyzujú a metaforicky zobrazujú tak, aby rozprávali príbeh každej z nás. Výstava predstavuje výber figurálnych malieb na plátne a na iných médiách (papier, obrus, preglejka).

Prvú verziu tohto textu píšem ako kurátorka práve na Medzinárodný deň žien. Je to náhoda? Myslím si, že ani nie. Prečo je vôbec potrebný medzinárodný deň žien? Prečo musíme svetu neustále pripomínať, že sme dôležité a neustále bojovať za rovnaké práva a príležitosti? Čím som staršia, tým väčšou feministkou sa stávam. Čím viac sa tejto téme venujem, tým viac stereotypov odhalujem a viac „aha“ momentov mám. Vnímam, koľkým rôznym výzvam ženy čelia a koľko často nevedomých rolí od nás spoločnosť očakáva. A napriek tomu nikdy nie sme dost.

Ako raz povedala moja obľúbená francúzska filozofka a feministka Simon de Beauvoir: „Nikdy nezabudnime, že politická, hospodárska alebo náboženská kríza stačí na to, aby spochybnila práva žien. Tieto práva nebudú nikdy garantované. Budeme musieť zostať ostrážité celý život.“

Feminizmus a jeho snaha o rovnaké príležitosti a rodovú rovnosť je často manipulatívne vykresľovaný ako nenávisť voči mužom. Pritom rodová rovnosť podporuje blahobyť, zdravie a vzdelanie pre všetkých ľudí a má zásadný význam pre budúcnosť nás všetkých.

Napriek tomu je opäť a opäť aktuálnou témou všade, vrátane, prekvapivo, takzvaného „západného sveta“. Robíme ako spoločnosť v tejto téme jeden krok vpred, dva vzad.

Umelkyne na tejto výstave rozprávajú svoje osobné príbehy o tom, ako byť ženou, a o hrdinstve, ktoré k tomu patrí. Príbehy sú rôzne – a predsa nie sú. Vychádzajú zo skúseností umelkýň, ktoré sa rôznym spôsobom dotkli ich duší a tel. Rozprávajú o slobodných ženách v dobe sociálnych médií a online zoznamovania, o ženách ako obetiach sexuálneho zneužívania, o slobodných matkách, ktoré sa snažia uživiť svoje deti, o matkách a starých matkách, ktoré bezpodmienečne milujú a vykonávajú všetku neplatenú prácu, o ženách ako pasívnych postavách, ktoré nemôžu rozhodovať o svojich životoch a čakajú – možno na zázrak..., o ženách, ktoré žijú svoj život naplno a sú za to odsudzované.

Téma výstavy je silná, ale umelecké diela a ich vizuálna stránka sú často skôr jemné. Také sme, vždy balansujeme na hrane toho, čo sa od nás očakáva.

Katarína Bálež Janáková, kurátorka výstavy

Pripravili:

Putovná výstava vznikla z iniciatívy Slovenského inštitútu v Jeruzaleme, ďalej nasledovala do Slovenského inštitútu v Berlíne a jej poslednou zastávkou je Slovenský inštitút v Prahe.

KNIŽNÉ NOVINKY

PETER JUŠČÁK: *DESAŤKRÁT GULAG*

Eterna Press, Bratislava 2023

Projekt *Desať príbehov z lágrov GULAG* je publicisticko-dokumentárna kniha desiatich mimoriadnych príbehov občanov, ktorí boli zo svojich domovov zavlčení do pracovných táborov v ZSSR.

Autor Peter Juščák sa s témou deportácií zaoberá tridsať rokov a tentokrát z množstva ľudských osudov vybral desať príbehov. Jeho rukopis prináša dramatické osudy, na ktorých je možné ilustrovať celú problematiku deportácií.

Každý z opísaných osudov je niečím charakteristický a zvláštny a je doložený množstvom dokumentárnych podkladov. Kniha koncipovaná ako ilustrácia náročnej témy na príkladoch charakteristických osudov jednotlivcov doposiaľ na Slovensku nevyšla a je ojedinelým projektom aj medzi podobnou literatúrou v okolitých krajinách.

KATARÍNA RYBNICKÁ: *PSIA KNIHA*

Horská lucerna, Košice 2023

Foto: Slovenské centrum dizajnu

Zázemie grafičky a ilustrátorky Kataríny Rybnickej je v grafickom dizajne, v jej ilustráciách sa tak nevyhnutne objavuje úzky vzťah medzi slovom a obrazom.

Psia kniha je venovaná najmladšiemu čitateľovi. Jednoducho ukazuje, čím sa od seba líšia malý a veľký či suchý a mokrý pes. Kniha nie je len knihou, ale aj hrou a prostriedkom na vymýšľanie si nových príbehov s deťmi.

Kniha bola nominovaná na Národnú cenu za dizajn a bola súčasťou výstavy Well Designed Book v Katowiciach.

OSOBNOSŤ

ANNA JURKOVIČOVÁ – HURBANOVÁ (6. apríl 1824, Nové Mesto nad Váhom – 2. február 1905, Turčiansky Svätý Martin)

Prvá slovenská herečka

Anna Jurkovičová – Hurbanová
Foto: Wikimedia commons

V apríli uplynie 100 rokov od narodenia jednej odvážnej ženy, ktorá napriek všetkým prekážkam našla svoju cestu v neľahkom živote národovkyne, matky, manželky i herečky. Bola to nezabudnuteľná žena, ktorá – ako pôvabná a vzdelaná mladá dáma – zaujala i viacerých štúrovcov. Bola ich múzou. Janko Francisci jej venoval nádherné básne, avšak nakoniec si zvolil život pre veci národné. Lásku Aničky, ktorá by „dávala krídla orlovi“, odmietol. Pokiaľ ide o Samuela Štúra, mladšieho brata Ľudovíta Štúra, tam – údajne – išlo o lásku platonickú.

Nebola to však len dobre vychovaná a vzdelaná žena, ale aj emancipovaná, čo viac-menej dostala do vienka. Jej otec, známy učiteľ Samuel Jurkovič, ju viedol nielen k láske k národu, ale aj k umeniu, pretože veril, že obyčajní ľudia, ktorí nevedia čítať ani písať, sa môžu vzdelávať napríklad divadlom. A postaviť sa na dosky, ktoré znamenajú svet, aj keď len na tie ochotnícke, bolo v 19. storočí ozajstným hrdinstvom.

Takže, napriek všetkým predsudkom, sa v roku 1841 vtedy len 17-ročná Anna zhostila jedinej ženskej úlohy v prvom predstavení ochotníckeho divadla, ktoré založil jej otec. Postava Aničky Dobrožilovej vo fraške Starý kočiš Petra III. sa okamžite stala terčom kritiky. Odvážna Anna na zlé reči nedala a pokračovala v tom, čo ju bavilo a naštudovala viac divadelných hier.

Anna Jurkovičová bola tak prvou slovenskou herečkou – ochotníčkou, ktorá vo významnej miere prispela k odstráneniu spoločenských predsudkov voči vystupovaniu žien na divadelných doskách. A v konečnom dôsledku bola aj akousi bojovníčkou za práva žien. Jej príklad totiž nasledovali mnohé súčasníčky, ktoré odhodili zábrany a aj ony sa venovali divadlu. A muža v sukni bolo vídať na javisku čoraz menej.

Anna sa napriek odporu štúrovcov (najmä Ľudovíta Štúra) k sobášu v roku 1845 predsa len vydala za jedného z nich. Jej manželom sa stal Jozef Miloslav Hurban. Anna mala od samého začiatku pochopenie pre svojho manžela a celý život mu bola veľkou oporou. Môžeme povedať, že vyvrátila mylnú predstavu Ľudovíta Štúra, že žena je v mužskom boji za slobodu len príťažou.

A Jozef Miloslav Hurban urobil dobre, že sa nenechal Ľudovítom Štúrom od svadby odradiť. Vytvárala mu rodinné zázemie, v ktorom sa činnosť štúrovskej generácie mohla bohato rozvíjať a Jozef Miloslav Hurban mohol byť na svoju ženu hrdý.

Takže, napriek všetkým predsudkom, sa v roku 1841 vtedy len 17-ročná Anna zhostila jedinej ženskej úlohy v prvom predstavení ochotníckeho divadla, ktoré založil jej otec. Postava Aničky Dobrožilovej vo fraške Starý kočiš Petra III. sa okamžite stala terčom kritiky. Odvážna Anna na zlé reči nedala a pokračovala v tom, čo ju bavilo a naštudovala viac divadelných hier.

Anna Jurkovičová bola tak prvou slovenskou herečkou – ochotníčkou, ktorá vo významnej miere prispela k odstráneniu spoločenských predsudkov voči vystupovaniu žien na divadelných doskách. A v konečnom dôsledku bola aj akosi bojovníčkou za práva žien. Jej príklad totiž nasledovali mnohé súčasníčky, ktoré odhodili zábrany a aj ony sa venovali divadlu. A muža v sukni bolo vídať na javisku čoraz menej.

Anna sa napriek odporu štúrovcov (najmä Ľudovíta Štúra) k sobášu v roku 1845 predsa len vydala za jedného z nich. Jej manželom sa stal Jozef Miloslav Hurban. Anna mala od samého začiatku pochopenie pre svojho manžela a celý život mu bola veľkou oporou. Môžeme povedať, že vyvrátila mylnú predstavu Ľudovíta Štúra, že žena je v mužskom boji za slobodu len príťažou. A Jozef Miloslav Hurban urobil dobre, že sa nenechal Ľudovítom Štúrom od svadby odradiť. Vytvárala mu rodinné zázemie, v ktorom sa činnosť štúrovskej generácie mohla bohato rozvíjať a Jozef Miloslav Hurban mohol byť na svoju ženu hrdý.

Spolu s Jozefom Miloslavom Hurbanom mali 9 detí (päť synov a štyri dcéry), no niektoré sa nedožili dospelosti. V roku 1888 Hurban zomrel a starobu prežila Anna u svojho syna Konštantína v Martine, kde navštevovala ochotnícke predstavenia. Anna zomrela 2. februára roku 1905. Jej hrob na Národnom cintoríne nesie nápis: „verná dcéra slovenského národa“.

Na jej počesť sa od roku 1998 v Novom Meste nad Váhom uskutočňuje *Festival Aničky Jurkovičovej*. Celoslovenská prehliadka neprofesionálnych divadelných súborov s inscenáciami slovenskej a svetovej dramatickej tvorby zachytáva postavenie a poslanie ženy v živote spoločnosti. V roku 1983 vznikol v slovenskej televízii 3-dielny film o inšpiratívnom živote Aničky Jurkovičovej, ktorú stvárnila Zuzana Frenglová.

Záber z televízneho filmu Anička Jurkovičová (1983)

IVA MOJŽIŠOVÁ

(4. apríl 1939, Bratislava – 26. január 2014, Bratislava)

Teoretička a historička umenia

Iva Mojžišová | Foto: Adriena Pekarová, Slovenské centrum dizajnu

V marci by oslávila 85. narodeniny uznávaná slovenská kunsthistorička, kritička umenia a výrazná postava slovenskej kultúry Iva Mojžišová.

Iva Mojžišová pochádzala z Bratislavy, kde v roku 1961 dokončila štúdium dejín umenia a histórie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského s diplomovou prácou orientovanou na scénografiu.

V rámci odboru sa postupne vypracovala a v šesťdesiatych rokoch sa stala uznávanou interpretátorkou súčasnej slovenskej moderny aj tvorby európskych a amerických umelcov, pričom skúmala historické avantgardy medzivojnového obdobia v malbe, sochárstve aj fotografii. Zároveň sa venovala publikačnej činnosti – jej texty vychádzali napríklad v *Slovenských pohľadoch*, *Revue svetovej literatúry*, revue *Ars* či vo *Výtvarnom živote*.

V rokoch 1963 až 1997 pôsobila v Slovenskej akadémii vied. V čase normalizácie sa venovala spracovávaniu hesiel do encyklopedických slovníkov v záujme vyhnúť sa ideologicky motivovanému pracovnému obsahu. Pokračovala tiež vo výskume Školy umeleckých remesiel a venovala sa scénografii.

Na začiatku 90. rokov dostala na krátky čas možnosť prednášať na Filozofickej fakulte a mala možnosť vrátiť sa k témam, ktoré na čas opustila. Pripravila na vydanie dva zborníky svojich textov, písala knihy a články a sumarizovala svoje skúmanie Školy úžitkových remesiel v Bratislave. Pred smrťou jej vyšla dlho očakávaná kniha *Škola moderného videnia* (Bratislavská ŠUR 1928 – 1939), ktorá sa venuje vplyvu Bauhausu na vzdelávanie v oblasti umenia na území terajšieho Slovenska, konkrétne na Škole umeleckých remesiel v Bratislave. Publikácia sa stala knihou roka 2013 podľa respondentov Denníka SME.

V roku 2008 obhájila doktorát. Patrila k intelektuálnej špičke a za svoje celoživotné dielo získala viaceré výnimočné ocenenia, z ktorých možno spomenúť napríklad hodnosť Doctor honoris causa od Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave (2009), Cenu Dominika Tatarku (2010), či cenu Skupiny A-R (2011).

Odkaz Ivy Mojžišovej je prítomný aj v zahraničí, nakoľko sa v roku 2011 stala laureátkou prestížnej medzinárodnej Ceny Nadácie Václava a Dagmar Havlových. Jednu z jej autorských myšlienok možno dokonca nájsť aj na pôde Slovenského inštitútu v Prahe. Predstavuje jeden z citátov, kde je jednou zo štyroch významných slovenských osobností, ktoré zdobia presklené priečelie galérie. Okoloidúci návštevník si môže od Ivy Mojžišovej prečítať:

„Podobne ako v minulosti, aj dnes je prístup k umeleckému dielu podmienený určitým kolektívnym stavom, očakávaním uchvátenia, potrebou oddať sa moci zvláštnej mágie.“

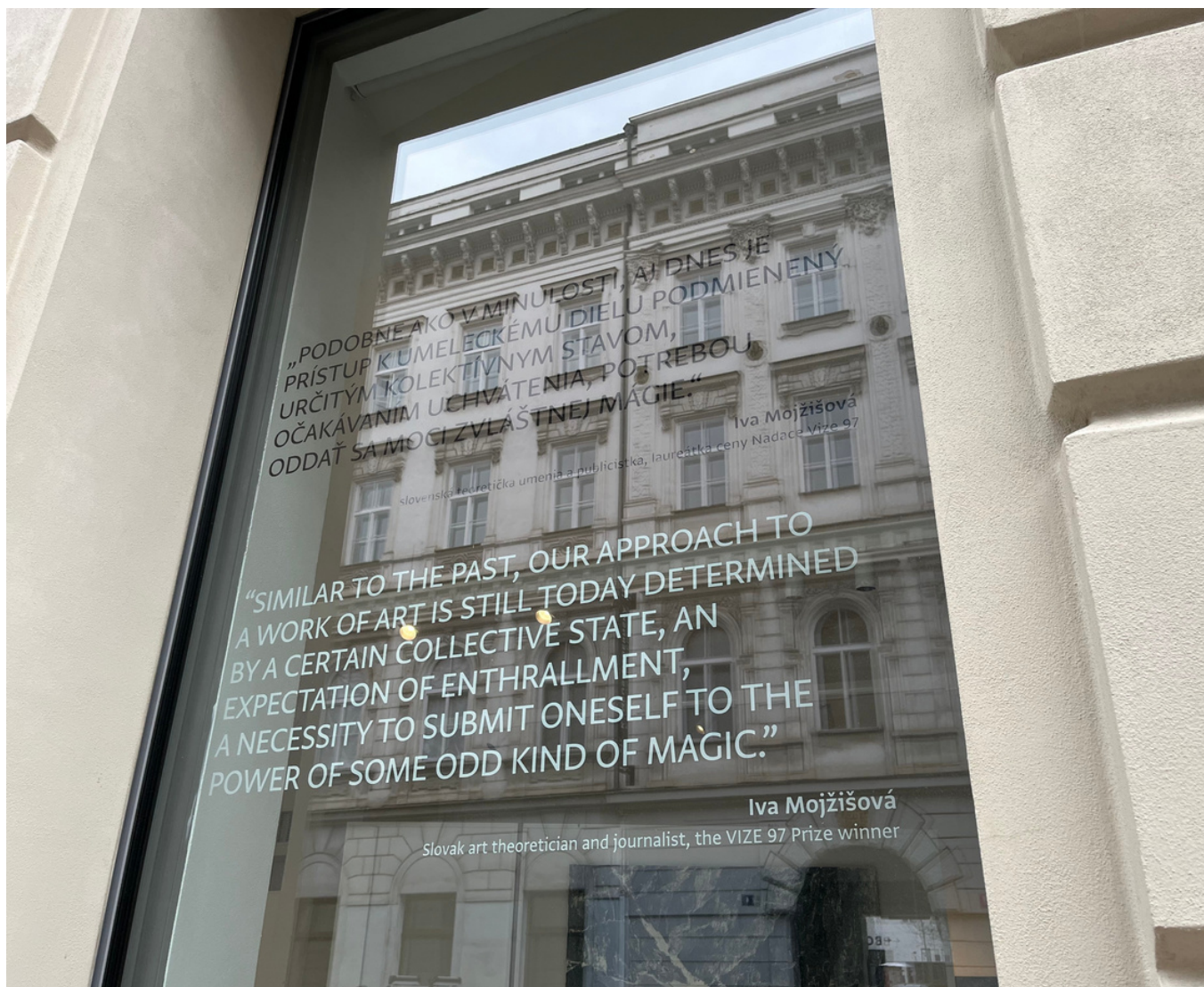

Foto: Slovenský inštitút v Prahe na Hyberskej 1

PREMIETANIE FILMU *CESTA DO NEMOŽNA*

6. 5. 2024 o 18:00 | Slovenský inštitút v Prahe, Hybernská 1

Projekcia filmu o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi pri príležitosti 105. výročia jeho narodenia. Cesta do nemožna netradičným spôsobom rozvíja skutočné udalosti zo života intelektuála, vedca, národného hrdinu, no tiež prvého Slováka, ktorý podnikol cestu okolo sveta.

HUDOBNÁ INSCENÁCIA *ZLATÁ LÝRA*

10. 5. 2024 o 19:00 | Divadlo Hybernia, Náměstí Republiky 3/4, Praha 1

Zlatá lýra | Foto: Bára Podola, DAB Nitra

Podujatie sa koná pri príležitosti 20. výročia spoločného vstupu Slovenskej republiky a Českej republiky do európskej únie.

Priamy prenos zo známeho medzinárodného festivalu populárnej a tanečnej piesne Bratislavská lýra 1966 – 1989 na javisku Divadla Hybernia. Príťažlivá atmosféra kultového podujatia. Známe tváre. Populárne piesne. Dotyk so západom, letný bozk kapitalizmu, flirt so showbiznisom a závan slobody.

Lýra za jedinú noc stvorila z interpretov hviezdy a z piesní hity, no rovnako jeden nevhodný verš z lýrového pódia zapríčinil zákaz tvorby a verejného vystupovania, dokázal zničiť kariéru a životy interpretov a ich rodín.

Hudobná inscenácia Zlatá lýra poodhalí zákulisie a predstaví festival Bratislavská lýra ako fenomén doby, bez nostalgie, bez idealizácie, ale s nadhľadom, humorom a s pomenovaním defektov bývalého režimu, ktorý túto mimoriadne sledovanú a obľúbenú udalosť prezentoval ako výkladnú skriňu kultúry socialistického Československa.

Zlatá lýra | Foto: Bára Podola, DAB Nitra

Obsadenie:

Moderátor/ka – Jarmila, Milan, Izabela, Alena – **Ivana Kubáčková**

Ján Siváček, Oskar Drechsler, Karel Černoch, Modus, Jožo Ráž, TYS'80, Robo Grigorov – **Marián Viskup**

Pavol Zelenay, Dežo Hoffmann, Karel Kryl, TYS'80, Ivan Hoffman – **Peter Oszlík**

Karel Gott, Karol Duchoň, Modus, Vašo Patejdl, TYS'80 – **Andrej Remeník**

Marta Kubišová, Mirka Brezovská – **Nikolett Dékány**

Helena Vondráčková, Júlia Hečková – **Anna Dysko**

Waldemar Matuška, Modus, TYS'80 – **Ján Cibula**

Eva Pilarová, Marika Gombitová, Modus – **Andrea Sabová**

Martha Elefteriadu, Súdružka Balážová, Jana Kocianová – **Daniela Kuffelová**

Tena Elefteriadu, Eva Máziková, Joan Baez – **Eva Pavlíková**

Súdruh, Modus, Miroslav Žbirka, TYS'80 – **Juraj Ďuriš**

Vstupenky si môžete zakúpiť na tomto [odkaze](#).

FOKUS NA SÚČASNÚ SLOVENSKÚ LITERATÚRU – VERONIKA ŠIKULOVÁ: LÍŠTIČKY MAJÚ RADY TEPLA

22. 5. 2024 o 19:00 | 1. podzemní antikvariát, Hybernská 22

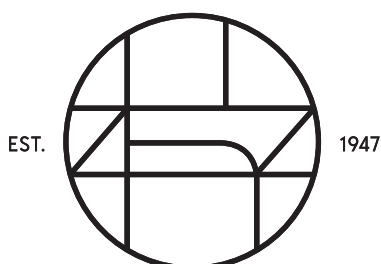
Piata z cyklu literárnych debát v spolupráci so Slovenským literárnym centrom bude venovaná žurnalistke a prozaičke Veronike Šikulovej, ktorá príde do Prahy predstaviť zbierku poviedok *Líštičky majú rady teplo*, za ktorú bola nominovaná na cenu Anasoft litera 2023. Moderuje pedagóg a redaktor Jakub Pavlovský.

Slovenský inštitút Praha
Hybernská 1
110 00 Praha 1, Česká republika
www.slovenskyinstitut.cz
Tel: +420 721 466 298
E-mail: si.prague@mzv.sk

Sponzorom Slovenského inštitútu v roku 2024 je:

JAVORINA

Zmena programu vyhradená.
Zodpovedná redaktorka: Ľubica Krénová.

Účastou na podujatiach Slovenského inštitútu v Prahe dávate súhlas so spracovaním osobných údajov.
Vaše osobné údaje nebudú poskytnuté tretím stranám na ďalšie spracovanie bez vášho vedomia.